

Tóth Erzsébet: Laudáció Kontra Ferenc akadémiai székfoglaló előadásához

Nem első ízben szólalok meg Kontra Ferenc ügyében.

Boldogan teszem, hiszen amióta első kezembe került regényét, a *Gimnazistákat* elolvastam, igyekeztem minden megjelent könyvét elolvasni. Soha nem csalódtam benne, regényeit, novelláit szinte rögtön világirodalmi dimenzióba tudtam helyezni. Félreértés ne legyen, számomra persze a magyar irodalom a legfontosabb, mondhatom a magyar irodalom a hazám, de azért büszke vagyok, ha olyan magyar íróra akadok, és nincs kevés ilyenekből, akik ott vannak a világ irodalmában.

Szerencsére Kontra a régi Jugoszláviában nőtt fel, többnyelvű környezetben, szabadabb határokkal, mint mi a Kádár rendszer gyermekei. Vagy inkább mostohái.

Mostohaság és árvaság, idegenség kijutott Kontra hőseinek is, mondhatom, ezek a hívószavak illenek a regényíróhoz.

„Kontra Ferenc tagfelvételi javaslatával messzemenőig egyetértek. Igaz, hogy eddig tkp. többet olvastam róla, mint tőle, de ha semmilyen más művét nem ismerném, csak az Angyalok regényét, akkor is azt mondanám, hogy a szerzőnek az MMA-ban a helye: súlyos, Pynchon-i és Szentkuthy-i tartományokra emlékeztető dimenziókból összeálló, sajátos világ az övé” – írja Tózsér Árpád Kontra Ferencről. Egy pozsonyi lakos, egy újvidékiről, mindketten a magyarság azon írói közül valók, akik a feldarabolt ország két túlsó végébe szakadtak, az ötágú síp két markáns képviselője segíti egymást.

Az anyaország egyik legszebb gesztusa egy szervezetben összehozni a világ minden táján élő jelentős magyar alkotókat. Sajnos a Magyar Művészeti Akadémiában egyetlen vajdasági író van jelenleg, Fekete J. József.

Míg Erdélyből tíz író-költő képviseli a térség kultúráját, a sajátosság méltóságát, Kontra Ferenc felvétele esetén kettőre emelkedne a vajdasági írók száma.

Az aránytalanság nem a mi hibánk, hanem az elszakadt országrészek eltérő lehetőségeit, kulturális és egyéb helyzeti egyenlőtlenségeit mutatják. Sajnos, ahogy az országon belül, úgy kívül is vannak mostoha magyarjaink.

(Fontos megjegyezni, hogy Kontra nagyszerű regényei, drámái és novellái mellett megírta Horvátország magyar irodalmának történetét.)

Kontra Ferenc egész életműve erről a mostohaságról, a térség reménytelen kitörési lehetőségeiről, az elvagyódásról és a menekülési kísérletekről szól. Hogy milyen nehéz otthon éreznie magát a szerencsétlen csillagok alatti vidékre születetteknek. Miről is tanúskodik a mai keserves világhelyzet? Pontosan erről. A magyaroknak az évszázadok során sokszor puskatussal az oldalukban kellett összepakolni mindenüket, úgy üldözték el őket a hazájukból. Mások batyukkal, hajóbőröndökkel vágtak neki az Új világnak. Ma is százezrek próbálnak szerencsét Európa más tájain, vagy a tengeren túl. Miközben a történelem legnagyobb, iszonyú áldozatokat követelő népvándorlása folyik, hazánkat is fenyegetve. Kontra Ferenc írásaiban ezt a pokoli léthelyzetet érhetjük tetten. Szinte minden novellájában ott a háborús fenyegetettség, a sehol sem otthon, de a mindig erőt adó, súlyos hűség érzése is. A feladat, amit a római katonaóستól kapott: őrizni a hazát a szívben, ha máshol nem lehet.

Az ember „létbe vetettségét” Kontra olyan magas művészi színvonalon ábrázolja, hogy ott lehetne minden magyar és világirodalmi antológiában. Már eddig is több nyelvre lefordított művei alapján jogos a remény, hogy hamarosan világszerte megismerhetik az olvasók.

A szerző 2018-ban hatvanadik életévébe lépett, eddigi életműve húsz kötet, de bármelyiket válasszuk közülük, egyik sem mellékállomás. Aki olyan feledhetetlen remekművel kezdte pályáját, mint a *Drávaszögi keresztek*, nem „lazíthat” egyik alkotásában sem. Regényei és novellái rendkívüli érzékenységgel, összetéveszthetetlen hangon megírt alkotások, az ember, ezen belül a közép Európai ember sorsáról. Olyan műveket ír, melyek nem csupán katarzist okoznak az olvasás pillanataiban, hanem tovább kísérik olvasóját élete végéig, és képesek erőt adni a súlyos helyzetekben. A többnyire kilátástalanságot, apokalipszist felmutató világirodalmi és itthoni tendenciákkal szemben ez a művészet árnyaltabb képet mutat az emberről és a világhelyzetből, miközben nem veszít drámaiságából. Feszültséggel telített történeteiből hihetetlenül sokrétű asszociációs térbe, eddig ismeretlen kulturális mélységekbe – magasságokba vezeti olvasóját.

2019-ben Kontra Ferenc legutóbbi regényével – *Az álom hídja* – kiérdemelte az MMA Irodalmi tagozata által odaítélt Év legjobb könyve díjat.

Közben pedig újabb szép elismerést kapott: az írószövetség Arany János díját.

Kontra Ferenc a magyarság azon írói közül való, akik a trianoni döntés miatt elszakadtak az anyaországtól, s hogy ez az anyaország hányféle árnyalatot kapott az azóta átéltek következtében, azt nem részletezném. A legenyhébb: a mostohaanya ország. Így is az ötágú síp egyik legmarkánsabb képviselője.

Úgy tűnik, még mindig nehezebben érnek el a hírek – s főleg a könyvek – azokhoz, akik nem Budapesten élnek.

Az ember „létbe vetettségét” Kontra olyan magas művészi színvonalon ábrázolja, hogy ott lehetne minden magyar és világirodalmi antológiában. Már eddig is több nyelvre lefordított művei alapján jogos a remény, hogy hamarosan világszerte megismerhetik az olvasók.

A *Gimnazisták*, az *Idegen trilógia*, majd az *Angyalok regénye* után a mostani, az életművön belül is kimagasló *Az álom hídja*.

Sűrítve minden, ha lehet ilyet mondani: AVILÁGHELYYZETRŐL. Hiszen honnan indulnak a menekülésre kényszerített emberek a hullámzó tengereken, embercsempészek zsákmányául Európa felé? Onnan, ahol a nagyhatalmak földig rombolták a hazát, az élhető életet lehetetlenné téve. „Szerbia is kiürül, nemcsak a Vajdaság” –mondta nemrég egy interjúbán az Író.

Van egy jó hírem: az ő regényében az álom hídja újra felépül, fiatalok építik, akik a bombázások körül vagy után születtek: felépítik maguknak egyelőre csak képzeletben az élhető világot. Reméljük, sikerül nekik.

Az Álom hídja egyik legemlékezetesebb részét idézem a „gödöreffektusról”:

„Akkor olvastam ezt a találó kifejezést – folytatta tárgyilagosan Ódium –, amikor különféle európai gondolkodók arról kezdtek egymás közt érvelni, hogy mit is kellene tenni ezzel az országgal, hogyan kellene megoldani kívülről a problémát. Természetesen a beavatkozás ideológiájának a megfogalmazásáról volt szó, mintha önálló, aktuális tudományággá avanzsált volna, holott csak önfényező okoskodások hangzottak el. Hiszen ugyanennek az ideológiának volt nyolc éve arra, hogy tragédiákat akadályozzon meg, és nem dobált bombákat sehova... Ekkor keletkezett a gödöreffektus, az etnikai vitának álcázott erőfitogtatás.

Érdekből úgy nézni le a gödörbe, hogy mi valóban felettünk állunk, emberként nem vagyunk egyenrangúak, hiszen ők a gödör fenekére kerültek, és ilyenkor mindig annak van igaza, aki madártávlatból szemléli az eseményeket, nem ő viszi a bőrét vásárra...”

A hűség, a mesterség, a művészet és az ősök jussán Kontra Ferenc olyan regényt írt, amit csak egy Brueghel festményhez hasonlíthatok. Nem zsúfolt, hanem dús. Olyan szörnyű és szépséges. Minden apró jelenetben egy történet eleje, közepe vagy vége látható, a néző vagy olvasó tovább szálazhatja, a történet mellékszálait téve meg esetleg fővonalnak, s még az is lehet, hogy Kontra későbbi műveiben találkozik az elveszettnek hitt fonállal.

Nincs kizárva, hiszen Kontra Ferenc is azon szerzők közül való, akiktől függővé válik az olvasó. Lehet éppen nem olvasni időlegesen, de akkor is részoktál az olvasására.

Életfogytiglan.